

Kaarina Helakisa (1946-1998) oli Suomen arvostetuimpia lastenkirjailijoita. Hänen monipuolinen tuotantonsa sisältää niin proosaa, lyriikkaa, näytelmiä kuin kuunnelmia. Helakisa teki merkittävän työn myös lasten- ja nuortenkirjallisuuden suomentajana. Kaarina Helakisa -palkinnolla Otavan Kirjasäätiö haluaa tukea ja edistää laadukkaan kotimaisen lasten- ja nuortenkirjallisuuden asemaa. Palkinto myönnetään tunnustuksena merkittävästä kirjallisesta saavutuksesta lasten- ja nuortenkirjallisuuden alueella. Palkinto on perustettu vuonna 1999, ja se jaetaan vuosittain. Palkinnon arvo on 15 000 euroa.

Otavan Kirjasäätiön vuoden 2019 Kaarina Helakisa -palkinto on myönnetty Hannele Lampelalle

Kirjailija ja toimittaja **Hannele Lampela** on neljällä Prinsessa Pikkiriikki-kirjallaan luonut samaistuttavan ja mieleenpainuvan hahmon, joka on yhtä aikaa prinsessa ja batman. Pikkiriikki on anarkistisuudessaan Pepin ja Eemelin perillinen, mutta silti tämän ajan lapsi. Lampela kertoo tarinansa sujuvasti ja hurmaavan hauskasti, ja hänen kirjansa ovat loistavia ääneen luettavia.

Mieleenpainuvan lastenkirjahahmon luominen ei ole helppo tehtävä, mutta Hannele Lampela on onnistunut siinä erinomaisesti. Prinsessa Pikkiriikki on yleispätevä ja yllättävä, persoonallinen, hauska ja ehdottoman samaistuttava hahmo, joka valloittaa ensilukemalla paikan lukijan sydämessä.

Lampela on onnistunut hahmossaan kiteyttämään jotakin hyvin olennaista lapsuudesta ja tyttöydestä tämän päivän maailmassa. Prinsessa Pikkiriikki ei oikeastaan ole prinsessa, vaikka asuukin Kuninkaantiellä, ja pikkiriikkisyydestään huolimatta hän on melkoinen voimanpesä. Prinsessuus on Pikkiriikille täydellistä vapautta olla juuri sellainen kuin haluaa, itsestäänselvyyttä määritellä omat rajat. Siksi rämöpäinen Pikkiriikki ei olekaan vain prinsessavaihetta elävien tyttöjen suosikki, vaan vetoaa hyvin monenlaisiin ja -ikäisiin lapsiin.

Hannele Lampela levittää hahmossaan ja teoksissaan hauskasti roolien rajoja. Prinsessa voi pitää rimpsuista ja röyhelöistä, mutta olla silti ronski, remakka ja määrätietoinen. Pikkiriikissä onkin prinsessaa, pohjalaista emäntää ja batmania – ihan tilanteen ja mielihalujen mukaan. Saman vapauden Lampela antaa myös kirjojensa kaikille muille lapsille: sukupuolirollit eivät ole niin tarkkoja, vaan poika saa olla prinsessa yhtä lailla kuin tyttökin. *Prinsessa Pikkiriikin astetta paremmissa iltasaduissa* Lampela on päivittänyt perinteisiä satuja tähän päivään ja osoittaa, että maailma ja prinsessat ovat toden totta muuttuneet.

Lampelan oivallus siitä, että kiltti ja tuhma voi olla yhtä aikaa, on tärkeä ja vetoava. Pikkiriikki on nimittäin ”ihanin, tuhmin ja kiltein tyttö, joka maailmassa asustaa”. Pikkiriikki ei suinkaan ole ilkeä, mutta hän saattaa ”tuhmuroida” eli kapinoida aikuisten sääntöjä vastaan, koetella rajoja ja ajatella itse sen sijaan että ottaisi asiat annettuina. Pikkiriikki kuvastaakin hyvin sitä, kuinka kauas on tultu kiltin ja kuuliaisen lapsen ihanteesta.

Hannele Lampela kuvaa kirjoissaan arkea oivaltavasti, mutta karnevalisoi sen vielä ripauksella taikuutta. Hän nostaa esille arkisia tilanteita, jotka ovat tuttuja lapsiperheissä. Vanhemmat määräilevät ja lapselta menevät hermot, joku kiusaa, paras kaveri on hakusessa, ja pikkusisaruksen syntymä aiheuttaa mustasukkaisuutta. Realismista siirrytään mielikuvitusmaailmoihin ja satuun hyvin proosallisesti Makkara-koiran taikakakan avulla. Kun Pikkiriikki esimerkiksi kyllästyy vanhempien määräilyyn, hän lähettää heidät Himpskattiin taikakoiransa Makkaran ja tämän taikavääkylöiden avulla. Silloin Pikkiriikki pääsee kokeilemaan pohjia myöten, miltä tuntuu elämä aikuisettomassa maailmassa, jossa paljastuu rajattoman vapauden lisäksi olevan muitakin ominaisuuksia.

Pikkiriikki on vapaa sielu, joka ei ota mitään annettuna. Siksi vastakkainasettelut vanhempien kanssa ovat arkipäivää ja päätäntävällästä käydään jatkuvaa väantöä, niin kuin lapsiperheissä usein. Pikkiriikin uusin kirja *Prinsessa Pikkiriikki ja huutava vääritys* keskittyy juuri niihin aikuisten omituisiin sääntöihin, joita lasten on vaikea ymmärtää ja sietää. Miksi esimerkiksi täytyy pitää toppahousuja, jos tarjolla on prinsessahame? Ja miksi huone pitää siivota, kun lelujen olemassaolon muistaa parhaiten silloin kun ne ovat esillä keskellä lattiaa. Lampela antaa Pikkiriikin melskata, kokeilla ja testata rajoja, mutta pitää aikuiset silti turvallisesti läsnä taka-alalla. Pikkiriikki joutuu punnitsemaan asioita sekä oikeasta että vasemmasta näkökulmasta ja päättyy joskus toteamaan, että aikuistenkin säännöissä saattaa olla rahtunen totuutta. Mutta sitä hänen ei toki kannata aikuisille paljastaa.

Hannele Lampelan kirjoissa hersyvä ja pakoton huumori läpäisee kaiken. Se on riemastuttavan osuvasti luonnehdituissa hahmoissa, se on arjesta satuun ampaisevien tarinoiden mielikuvituksellisuudessa ja kerronnassa, joka on rempseää, eloisaa ja leikkisää.

Prinsessa Pikkiriikki -kirjojen kerronta on vertaansa vailla. Lampelan sanavalinnat ovat nasevia. Hän ammentaa aineksia kieleensä selvästi sekä omasta lapsuudestaan että tästä ajasta. Siitä syntyy kutkuttava sekoitus luontevia ja ilmeikkäitä ilmauksia ja sanoja – tuhmurointia, prinssinpäliköitä ja vääkylöitä – jotka tulevat varmasti jäämään yleiseen käyttöön. Lampelan kielen leikkisyys yltää myös laajemmalle: hänen kirjojensa kieli elää ja liikkuu, ja lauseiden rytmi leikkii ja hyppelittää vilkkaasti kuin viisivuotias lapsi.

Pikkiriikki-kirjojen railakas ja rento kertoja puhuttelee lukijaa ja ottaa kantaa. Se on selvästi lasten puolella, vaikka ei tyrmää täysin aikuistenkaan näkökulmia. Hannele Lampela osaa kertoa tarinansa niin sujuvasti ja suuhun sopivasti, niin hurmaavan hausvasti, että hänen kirjansa ovat loistavia ääneen luettavia, ja niiden lukemisesta nauttivat yhtä lailla sekä kuulija että lukija.

Hannele Lampela (s. 1982) on alkujaan ylivieskalainen ja valmistunut medianomiksi Haaga-Helian ammattikorkeakoulusta. Lampela työskentelee tällä hetkellä vapaana toimittajana ja sisällöntuottajana ja asuu miehensä ja kolmen lapsensa kanssa Espoossa.

Teokset

Prinsessa Pikkiriikki, 2016, Otava (Kuvitus Ninka Reittu)

Täydellinen vaatekaappi tuhlaamatta, 2016, Gummerus

Prinsessa Pikkiriikin talvi, 2017, Otava (Kuvitus Ninka Reittu)

Kettu ja vanhus, 2017, Ylivieskan seurakunta (Kuvitus Mirkka Näveri)

Prinsessa Pikkiriikin astetta paremmat iltasadut, 2018, Otava (Kuvitus Ninka Reittu)

Prinsessa Pikkiriikin kootut tuhmuroinnit, yhteisnide kirjoista Prinsessa Pikkiriikki ja Prinsessa Pikkiriikin talvi, 2018 Otava, (Kuvitus Ninka Reittu)

Prinsessa Pikkiriikki ja huutava vääritys, 2019, Otava (Kuvitus Ninka Reittu)